

A nyelv visszaszerzése

„...aki nem akarja, hát ne hallja, mert lázongó nemzedék ez.” (Ezékiel 3,27)

Apja egy szürke, ónos esőt hozó novemberi reggelen halálozott el, eleddig némiképp tisztázatlan módon. A fiú, negyvenes férfi, ellátogatott hát barátjához, a relikviák mesteréhez, rendelni tőle egy szép kivitelű faládikót, melybe az öreg földi maradványait kívánta elhelyezni.

Azazhogy nem egészen pontosan így. Csak a hamvait tartalmazó urnát, minekutána a családi sírboltban nem volt már több hely egy újabb holttestnek, teljes sírhely kiváltása meg túl költségesnek mutatkozott. Jóllehet voltak egyéb indokai is, ám ezek annyira kusza gondolatokhoz kapcsolódtak, hogy talán még önmaga számára sem tudta őket megfogalmazni, nemhogy tisztán látni a kérdésben. Tervei szerint a ládába került volna az urna mellé a szemfedő és a díszes aranytű is.

Ám a halott másképp rendelkezett. Egyetlen kérése volt: mindez ne így legyen. Utolsó kívánsága szerint a földben akart nyugodni, teljesen, egész testével. Irtózott attól, hogy a tűz martaléka legyen, hogy hamuvá váljon. Adják csak vissza a földnek, induljon oszlásnak, váljon eggyé vele. Ott pihenjen, ahová mindig is tartozott, ahol otthon érezte magát, a földön, a földben.

Közeledett a temetés napja. Beszerezte a lenvásznat, hogy a finom gyolcsból nagy sietve maga készítsen szemfedőt. Már csak meg kellett rajzolnia a mintát, s ráhímeznie az anyagra. Sokat töprengett a rajzokon, hol ez, hol az villant fel benne, de idáig mindegyiket elvetette. Próbálkozott kegyes, jámbor témákkal, népi motívumokkal, megymással. Néha még némi humort is igyekezett belecsempészni, hisz apja nem volt bigott ember, holmi szenteskedő, szerette a viccet, maga is eltréfálkozott egy-egy pohár bor mellett az ájtatoskodókon. De nem maradt egyetlen épkézláb ötlete sem. Arra gondolt, hiába zárta le az elhunyt szemét, az szemfedő nélkül mintha még mindig nézne, valahogy mintha kérdő tekintettel meredne rá. Időzavarba került, napról napra egyre nagyobb késésben volt, legalább a temetésre el kellett készülnie. Nehezen aludt az utóbbi napokban, sokáig hánykolódott, álmában még beszélt is össze-vissza. Ám reggelre nem sok mindenre emlékezett, csak valami fémes ízt érzett a szájában ébredéskor, fogalma sem volt, mitől.

Végül aztán rátalált a megoldásra, és maga is meghökkent, milyen nyilvánvaló az egész.

Hát persze, a madarak. Hogyhogy ez idáig elkerülte a figyelmét?

Apja nagy madárbarát volt, ismerte az összes honos fajt, kívülről tudta még a latin nevüket is. Öregkorában, nyugdíjazás után, éjt nappallá téve madárhatározókat, ornitológiai szakkönyveket bújt, etetőket épített, és rendszeresen eleséget szórt ki az arra tévedt madaraknak. Eszébe jutott a kórus is, szinte hallotta fülében az énekét. Mert imádott énekelni az öreg, különösen, ha felöntött a garatra. Most mégis valahogy furcsa volt a hangja. Ahogy énekelt és ahogy mesélt. Igen, mesélt is sokat. Régi történeteket, mondákat, miket ő annyiszor volt kénytelen végighallgatni. Miért is nem gondolt erre eddig?

A gyerekkora.

Egyszerre, valószínűtlenül gyorsan állt össze a kép, megvolt a hön áhított téma. Mitológiai jelenet, nem is akármilyen. Lesz benne énekesmadár is, mert úgy érezte, ezzel tartozik neki. Hogy lerója kegyeletét, hogy végre lezárja a szemet, mely nem hagyja aludni. Talán ő sem nyugodhat békében, míg ezzel meg nem lesz.

Nem sokat teketóriázott tovább, vette a vásznat, és ráhímezte egy aranytűvel a történetet. Kezdve a thrák király nászával az athéni királylánnyal, folytatva a nővérrel folytatott titkos viszonnyal, befejezve a csodálatos metamorfózissal, melynek során mindannyian átváltoznak. Fülemülévé, fecskévé, búbos bankává. Elégedett volt, mikor befejezte a munkát, izgatottan rohant a mesterhez, aki hite szerint már kész volt a megrendelt ládával, s bizonyára alig várja, hogy megmutathassa neki.

Az valóban türelmetlenül járkált fel s alá az üzletben, minduntalan órájára pillantott, jöhetne már a másik, lassacskán indulniuk kellene. Annak idején szinte elsőként értesült a halálhírről, azonnal munkához is látott, miután barátja megkérte erre.

Bízd csak rám, meglesz időre, mindenki ámulni fog. Ha ugyan észreveszik egyáltalán.

Szorgos munkával a ládára oldalt körbefuttatva véste rá a jól ismert jelenetet. Az alak éppen a száját nyitja, hogy elnyelje a könyvtekeresztet, mit az Úr adott neki, s melyen ez volt írva: „siralom, panasz és jajszó.” Majd amint parancsára fog egy téglát, rárajzolja a várost, támadást indít ellene, és kitaróan ostrom alá veszi. A láda tetejét üresen hagyta, ahogy előre megállapodtak, de az alján, mit csak azok látnak, kiknek már nincs szemük, kettéosztotta a mezőt. A látomás prófétája, feküdt a bal oldalán, feküdt a jobb oldalán, erősen megkötözve.

Nagyot fog nézni, ha meglátja.

Kelemen olyan erősen markolta a ládát, hogy szinte beleremegett a keze. Már rég végzett a dologgal, és a kirakatüvegen át nézett kifelé. Elrévedezett. Mert valamit még mindig nem értett, valamiért nem állt össze a kép.

Scrinarius, a monostori levéltáros és írnok világéletében fura figura volt. Nem mindennapi jelenség, ahogy környezetében mondogatták. Gyermekkorában kitűnő tanuló, vágott az esze, mint a beretva, egyre-másra nyerte a tanulmányi versenyeket. Mivel természetre is kimagaslott társai közül, és igen nagy dumásként emlegették, lassan igazi vezéregyéniséggé nőtt ki magát. Szülei büszkék voltak rá, boldogan mutogatták ilyen-olyan fotóit az érdeklődő rokonságnak. Sikerei annyira megszokottá váltak, hogy jobbára elintézték néhány odavetett megjegyzéssel. Hogy ezt vártuk, ez a minimum. Aztán, ha valami mégsem jött össze, véletlenül persze, ezt nem győzték hangsúlyozni, meglepődtek. Fejüket csóválták, nem tudták mire vélni a dolgot, nem szokott ő hibázni. Hogy mégis, mi történt, ugye, valami baj van, ki vele, ne szégyellj. Meg hogy ők csupán figyelmeztetik, épp csak megemlítik.

Sokra hivatottnak tartották, találgatták, tehetségét hol kellene kamatoztatnia. Végül kieszelték, mi lenne a legüdvösebb. Nagyszerű tudományos karrier, ez való neki. Nemcsak komoly szakmai eredményeket fog elérni, de jókora megbecsülésben is része lesz, a megélhetéssel meg nem lesz gondja. Mivel úgy vélték, a fiú kitűnő partinak számít, biztosak voltak benne, talál majd valami hozzá illő rendes kislányt is.

Úgy tűnt tehát, a kamaszodó fiatalember pályája nyílegyenesen vezet a nagyhírű egyetemre, csak néhány unalmas évet kell még kibírni a középiskolában, ahol nemigen tudtak már neki újat mondani. Mikor azonban a fényes jövő már szinte karnyújtásnyira volt, mikor úgyszólván már sínen volt, Scrinariusnak egyik napról a másikra hirtelen elment a hangja. Először nem tudták mire vélni a dolgot, azt hitték, megint csak viccelődik, szokás szerint a bolondját járatja velük. De rá kellett jönniük, nem erről van szó. A fiú tényleg nem tudott beszélni, hiába erőlködött, egyetlen hang sem jött ki a torkán. Csak néha valami sóhaj- vagy nyögéskéféle, de értelmes szó semmi. Látni látott, hallani hallott, érteni értett mindent. Írni is tudott, de a beszéd egyáltalán nem ment neki.

Megnémult.

Szervi elváltozások nem tapasztalhatóak, mondta az orvos, miközben egy széles fémkanállal

Scriniarius garatjában babrálgatott, a nyelvet, a nyelvcsapot vizsgálta, a gégét kopogtatta. Ő persze egyfolytában öklendezett, fuldoklott az irritációtól, levegő után kapkodott, de szólni egy szót sem szólt.

Talán mutál a fiatalúr és a hangszalagok időlegesen blokkolva vannak, ez az afázia oka. Ne aggódjanak, elmúlik néhány hét alatt.

Megnyugodva tértek haza, az élet látszólag nyugodt mederben folyt tovább. A szülők beszéltek hozzá, ő meg papírcetlikén válaszolgatott. Megint szóltak, ő megint ugyanúgy, újra és újra. Ám ahogy telt-múlt az idő, és a hang továbbra sem jött vissza, egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy ez a betegség, vagy minek is nevezzék, makacsabb, mint amire számítottak. Scriniariusnak pedig egyre kevésbé volt kedve válaszolgatni, lassan beszüntette hát a dolgot, visszahúzódott a szobájába, a könyveihez, lemezeihez. Néha szinte napokig ki sem mozdult az odújából, valóságos olvasási láz lett úrrá rajta. Régi históriák, mesés távoli szigetek kalandjai, különleges állatok és növények, az éjszakai égbolt csillagterképei. Szinte falta a könyveket, bármit, ami a keze ügyébe került.

Így teltek a következő évek. Az osztályból kikerült, magántanuló lett, és bár továbbra is nagy-szerűen teljesített, társai előtt nem nagyon mutatkozott. Írt összevissza mindenfélét, ami épp eszébe jutott. Néha azért mégis várakozással telve vitte hozzájuk, de azok nem nagyon törődtek vele, Kukának nevezték, s csak nagy ritkán engedték maguk közé.

Ne beszélj! – mondták tettetett csodálkozással, mikor felírt valamit a cetlikre. Csak nem a Hófehérkéről? – ámuldoztak tovább, ha valami fontos hírt akart közölni velük.

Dühös volt, megütötte, olykor meg is rugdosta némelyiket foci közben, a csapatból mégsem merték kitiltani, mert szükség volt rá.

De a némaság maradt, idővel a család is beletörődött a megváltoztathatatlanba. Próbálkoztak ugyan még néhányszor egy-egy híres specialistánál, de mindenhol kudarcot vallottak. Valami különleges csodadoktorhoz is elmentek, aki mindenféle rendhagyó módszerrel gyógyított, állítólag nagy sikerrel. Mikor azonban azt javasolta, hogy a fiú reggelente a saját húgyát igya meg, merthogy „az megfelelő konstellációk mellett biztosan segíteni fog”, elálltak a méregdrága kúra folytatásától. Nem volt mit tenni, ismét csalódottan ballagtak haza.

Nincs szükségem beszédre, írta ekkor Scriniarius, elvagyok nélküle is. Beletemetkezett hát olvasmányaiba, lapozgatta albumait vagy hallgatta zenéit, olykor pedig kedvenc filmjeit nézte egyfolytában. A lehetőségekhez képest pompásan rendezte be életét.

Mikor pályaválasztásra került a sor, noha képesítése nem volt, írónak állt egy isten háta mögötti apátságban. Semmi kedve nem volt az egyetemhez, eléggé képzettnek érezte magát ahhoz, hogy feladatát ellássa. Elszegődött hát a régi monostori levéltárba és irodába, ahol munkája a rend életével kapcsolatos anyagok összegyűjtése, rendszerezése, majd megfelelő módszerekkel történő archiválása volt, amibe csakhamar tökéletesen bele is tanult. Leköltözött, a hét első felét ott töltötte, csak a második felében jött fel a fővárosba, családjához és kevéssé még megmaradt barátjához. Habár szülei egyáltalán nem voltak elragadtatva a választástól, és igen nehezen emésztették meg, hogy a fényes karrier helyett, ahogy fogalmaztak, kivonul az élet sűrűjéből, nem tudtak mit tenni, mert önfejlésére nem változott.

Ott senki nem zaklat, magyarázta papírjai segítségével, csak hozom-viszem a kellékeket, rendben tartom az egész archívumot, feliratokat olvasgatok, emlékeket rendezgetek, belekezdtem a rend történetének megírásába. Igencsak meg vannak velem elégedve, már bejáratos vagyok a nagy becsben tartott könyvtárba, szemügyre vehettem a ritka kincseket rejtő kódexgyűjteményt is. Sőt, most rám bízták a rend titkos dokumentumainak átvizsgálását, izgalmasnak ígérkezik. A fennmaradó időben meg szabad vagyok, azt csinálom, amit akarok, járkálok erre-arra. Legutóbb felfedeztem egy igen régi iratot, úgy tűnik, még nem publikálta senki, talán nem is tud róla a világ. Valami régi pogány figuráról szóló történet, s ha minden igaz, ez az egyetlen fennmaradt kézirat. Meglehet, nagy felfordulás lesz, ha a nyilvánosság elé tárom, elég kényes ügy, nem is tudom, mit kereshetett a szöveg a kolostorban. Első olvasásra úgy tűnik, egy ismeretlen filozófus különös históriája, de egyelőre nem tudok többet mondani, sok a munka még velem, ki kell bogarászni a szövegből egyet s mást. Palimpszesztről van szó, elég lassan haladok. Fájt már a keze.

A többiek azonban nem sok érdeklődést tanúsítottak szenzációsnak ígérkező felfedezése iránt, elhatározta hát, többé nem hozza előttük szóba a dolgot. Megtartja magának, ahogy a többit is.

Már vagy húsz éve szolgált a monostorban apja halálakor. Munkáját megbízhatóan, pontosan végezte, szinte pedáns módon vigyázott mindenre. Öreg szüleit lelkiismeretesen gondozta és ápolgatta, mikor hétvégenként megszállt náluk. Azok már rég letettek a nagy sikerekről, a tisztes jómódról, de rendes feleségben és gyermekekben még bíztak. Ám egyre inkább úgy látszott, az unokákra várniuk kell, s félő volt, előbb szállnak a sírba, mint hogy megérjék azt. Nem értették, talán soha nem is érthették meg, mi tartja vissza ettől.

Kelemen kibámult a kirakaton a novemberi délelőttön. Egy autó valamiért folyamatosan dudált, egy másikban valaki hangosan szentségelt. Talán a boltba besűrűdő zajok miatt, talán másért, de egyáltalán nem hallotta, hogy valaki egy ideje folyamatosan beszél hozzá. Hogy miért nem figyel már megint, sohasem figyel rá, pedig ő éppen csak felvetette, mintegy mellékesen. Nem saját maga miatt mondja, az ő kedvéért, segíteni akar, nem szól bele, de vigyázzon, ki tudja, mire készül. Egyébként pedig megígérte, hogy elviszi magával, külön kivett egy szabadnapot. Kelemen füléig csak a kellemes női hang duruzsolása jutott el. Nem értette a szavakat, de lány aláfestő zenéje észrevétlenül erre-arra terelgette gondolatait, s emlékeinek különös irányt szabott. Olyan finom és rafinált volt ez a női hangból szőtt háló, olyan kecsesen ívelő, hullámzó, hogy ő öntudatlanul belegabalyodott, ringatózott benne, anélkül, hogy bármit felfogott volna.

Pedig nem ártott volna figyelni, mint arra később rá kellett döbbsennie.

Szinte véletlenül ismerte meg, jó tíz évvel ezelőtt. Jóllehet már korábban is számtalanszor összefuthattak volna a kegytárgyboltban, ahova ő remekműveit beszállította, a másik pedig néhanapján be-benézett, ha fent volt a városban, hátha talál valami érdekeset. Az egyik ilyen alkalommal míves kis szelencét vitt oda, s meglátta a vele egykorú férfit, amint egy ereklyetartót bámul rendületlenül.

Tetszik Önnek? – kérdezte, mit sem tudva annak bajáról. Scrinarius elfordult, s valamit matatott, piszmogott neki háttal. Kelemen már majdnem odébbállt, de az visszafordult, s odaadta a sebtében odafirkantott szöveget. Ő elolvasta, bólintott, majd kicsomagolta a szelencét. A másik nézte-nézegette, megkopogtatta, majd óvatosan kinyitotta. Teljesen elképedt a látványtól. Erre ismét írt valamit. Kelemen lázasan figyelt, és mikor kész lett, szinte azonnal kikapta a kezéből a fecnit. Elolvasta, gondolt egyet, kért egy lapot, és ő is írni kezdett. Körülményesebben persze, nem ment olyan gyorsan. Aztán újra és újra, míg csakhamar a vevők nagy ámulatára egész csomó teleírt lap borított be mindent körülöttük, alig győzték kerülgetni őket. A két férfi nagyokat nevetett, közben hol felváltva, hol egyszerre egyfolytában írtak és mutogattak. Beszélgettek.

A papírjaik rendben vannak? – törte meg a csendet a tréfás kedvű kegytárgyárus hölgy, miközben Scrinarius és Kelemen felnyalabolta az egész paksamétát. Ó, magácska a nap szépe, kacintott vissza a mester, bárcsak minden rendőrlány ilyen lenne! A kisasszony elvörösödött, szép kontrasztot képzett a műmárvány piéta-szoborral, melynek most nekitámaszkodott, s majdnem feldöntött.

De azok otthagyták őt a Fájdalmas Szűzzel, hogy első útjuk a kocsmába vezessen, ahol jó néhány pohár bor mellett mondhatni lelevelezték az egész életüket. Szent meggyőződések, zavaros nőügyek, könyvek, zenék, filmek, minden. És persze a hivatás. Áradoztak nagy komolyan, hogy aztán széles vigyorral tréfálkozzanak.

Mikor elváltak, már szinte barátok voltak, vagy legalábbis elindultak egy úton, melynek vagy barátság a vége, vagy némiképpen kínos kihátrálás egy olyasfajta szellemi-lelki közösségből, amit nem lehet többé visszafejteni. Vannak ugyanis találkozások, melyeket nem lehet meg nem történtté tenni, viszonyok, melyeken fájdalmasan nehéz épp csak lazítani is egy kicsit. Az övék ilyen volt. Mert túl sok minden volt már azokon a cetliken, sokáig érlelt, de kimondani nem mert gondolatok, régóta dédelgetett tervek, szemérmesen elhallgatott, ám féltve őrzött, gondosan ápolt titkok.

S persze az erre-arra gomolygó irónia a sorok között. Végül abban állapotok meg, hogy legközelebb folytatják a „beszélgetést”.

Így is történt. Scrinarius minden pénteken elment barátjához, iszogattak, néha vacsoráztak együtt, beszéltek mindenféléről, ami harminc körül foglalkoztat egy férfit. Ami túl van a húszasok önfeledtségén, mely a végtelen szabadság tudatából táplálkozik, de még innen a negyvenesek magabiztosságán és kiábrándultságán. Mert harminc körül sok minden megbeszéltnivaló van, leendő házasságok, gyermekek, melyeket majd itt-ott válások követnek, gyerekekkel, anélkül. Szépen felfelé ívelni látszó karrierok, melyek akár kerékbe törnek, akár beteljesülnek, mindenképp átadják helyüket a fáradtságnak, talán a fásultságnak is, mely a küzdelem éveit követi. Ám a harmincasok is maguk mögött tudnak már néhány dolgot. Legfőképp az ifjú gondolatokat, rögeszméket, isten tudja, miket. Hogy minden lehetséges, hogy még bármi megtörténhet. Hogy számtalan lehetőség áll az ember előtt, csak elhatározás kérdése az egész, és azzá lesz, amivé csak akar. Nem, harminc körül már mindenki tudja, hogy korlátozott figura, még ha nem is korlátolt egyúttal, de élete behatárolt, nem lehet belőle akárki. Mert már konkrét életúttal bír, tulajdonságai vannak, úgyszólván jelleme, karaktere, lassan már az arcáért is felelős. Viszonyai lettek, baráti köre, jól kialakított élvezetei, munkája és szabadideje. Eszközei céljai eléréséhez. S hogy ez már mindig így lesz.

Egyszóval volt miről társalogni ezeken az estéken, némán, végeláthatatlanul. Alkalmadtán másokat is bevontak, egy kisebbfajta kör keletkezett körülöttük, de egymással mégis kivételes barátságot ápoltak, egyfajta kört a körön belül. Az írnok akkorra már elkészült a különös antik história szövegének rekonstruálásával, ám nem volt hajlandó közzétenni az anyagot. Nem akart a világ elé állni vele, mert úgymond „nem jött el még az ideje”. Ráadásul Kelemen számára kissé rejtélyes okokból amaz nála helyezte el megőrzésre a kiadásra szánt kész anyagot, arra az esetre, ha vele „történne valami”. Nem nagyon értette a dolgot, de természetesen szívesen vállalkozott a feladatra, mert sejtette, hogy a nagy halom kézirat felbecsülhetetlen értékkel bír. Scrinarius részben beavatta felfedezésébe, röviden elmesélte a szövegben foglaltakat, ám lelkére kötötte, hogy a teljes anyagot csak akkor nézze át, ha ő nem jelentkezik egy „bizonyos időn belül”. Vagy ha „a helyzet úgy adódik”. Ekkor viszont törje fel a pecsétet, nyissa ki, olvassa el, majd határozzon további sorsa felől. Előbb ne, az rendkívül kellemetlen lenne a számára. Ő maga nem akarja magával hurcolászni, tart a szerzetesek rosszállásától, közelebről meg nem nevezett tudományos körök neheztelésétől, de részletesebben egyelőre nem beszélhet a dologról. Annyit mindenesetre elárul, hogy a kódex egy antik papiruszra vezethető vissza, mely azonban réges-rég elveszett, és egyedül ez a rossz állapotban lévő szöveg őrizte meg a különös történetet. Már amennyiben hihetünk a másoló lapszéli megjegyzéseinek, sokszor tévútra vezető szkholionjainak, s nem valami jó kis hamisítási sztorival állunk szemben, tette hozzá egy félmosollyal.

Annak alapján, amit Scrinarius kihámozott a szövegből, vagy legalábbis, amit ebből barátjával megosztott, a következőkről volt szó. A történet egy bizonyos Oedipus Secundus gúnynévre hallgató vándorfilozófus életét beszéli el, aki a Krisztus utáni második évszázadban tevékenykedett, Hadrianus császár idejében. Eredeti nevét nem ismerjük, de annyit tudunk róla, hogy a künikoszok és a püthagoreusok iskolájához tartozott, már ha egyáltalán beszélhetünk iskoláról oly tanítók esetében, akik magányosan járták a Birodalom kisebb-nagyobb településeit. Meglepő nézeteiket a legkülönfélébb helyszíneken hirdették az összecsendülő tömegnek, és nemkülönben csodálatos és szinte hihetetlen történetek keringtek róluk a nép körében, akárhová is tértek be. Ezek az úgynevezett császárkori cinikusok, ahogy a tudós filozófiatörténet számon tartja őket, nem tűrtek meg tanítványokat maguk mellett, írni sem írtak le soha semmit, pusztán beszédeik keltették nagy hírüket, illetve tették inkább hírhedtté őket. Olykor pedig mindenféle szóbeli magyarázat nélkül oly tetteket hajtottak végre, melyek néha egyenesen értelmetlennek tűntek, és igen sok fejtejtésre adtak okot hallgatóságuknak. Majd éppoly váratlanul tűntek el a városból, ahol megszálltak, mint amilyen észrevétlenül megérkeztek oda. Ilyen lehetett ez a Secundus is, akit egyetlen más forrás sem említ, csupán az, melynek másolatát most a buzgó írnok felfedezte. Az erősen csonka szövegből az is kiderül, hogy a tanítót valaki titokban mégis követte útjai során, s igyekezett pontos feljegyzéseket készíteni róla. Ez a névtelen követő írta meg az élettörténetét, mely aztán a középkori másoló kezébe

jutott, s az valamilyen indíttatásból úgy ítélte, érdemes megőrizni. Secundus életrajza jól láthatóan azokat a tipikus antik mintákat követi, melyekkel a vándortanítók, csodatévők, szemfényvesztők és vallási megszállottak akkoriban nagyszámú képviselőit jellemezték. Ám úgy tűnik, van életében néhány, jóllehet félig homályban maradó részlet, mely bizonyos tekintetben egyedülállóvá teszi őt.

De erről már hadd beszéljen a szöveg Scrinarius által készített fordítása:

„Secundus korán elvesztette apját, s anyját odahagyva útnak indult kicsiny falujából, hogy szerencsét próbáljon, megélhetést szerezzen, de legalább világot lásson. Sok éves vándorlás, dorbézolás és egyéb kalandok után mestere környezetébe került, aki azonban ugyanúgy elküldte maga mellől, mint a többi rajongóját, csupán azt engedte meg neki, hogy előadásait látogassa. Ezek a beszédek a világ hiábavalóságáról és romlottságáról szóltak, dicsőítették a természetes életmódot, pontosan az iskola régi hagyományait követve. Volt egy kedves tétele, melyet igen gyakran hangoztatott, s amely a nők iránti megvetéséről tanúskodott. Ez nagyjából úgy szólt, hogy minden nő lelke mélyén tulajdonképpen egy megveszekedett kurva, némelyik csak azért nem válik ténylegesen azzá, mert nincs rá megfelelő alkalma. Secundus mélyen elgondolkodott a tézisen, annál is inkább, mert igencsak kedvelte a női nem kínálta gyönyöröket, noha természetesen nem vetette meg a fiatal fiúk társaságát sem. Nem akarta elfogadni az állítást, elhatározta, hogy próbára teszi, vajon igaz-e, mert biztos volt benne, előbb-utóbb megcáfolja majd. Mikor a könnyebben kapható nőknél kudarcot vallott, ment az előkelőbb hölgyekhez, ám be kellett látnia, semmi jel nem utal arra, hogy a mester valótlan állított volna. Tovább keresgélt, de hiába, nem talált egyetlenegy ellenpéldát sem. Végső elkéseredésében visszatért áruhában a szülőfalujába, és bekopogtatott saját anyjához. Az nem ismerte fel rég nem látott fiát, s rövid unszólásra beleegyezett abba, hogy pénzért egy éjszakát az idegennel töltsön. Secundus persze egész éjjel nem nyúlt hozzá, csak aludt mellette nyugodtan. Reggel, hogy az asszony kérdőre vonta, felfedte előtte kilétét, és elárulta a teljes igazságot. Mikor anyja ezt meghallotta, azon nyomban kirohant onnan, és a másik szobában felakasztotta magát.”

A kézirat itt sajnos megszakad, nem derül ki belőle egyértelműen a történet folytatása. Hogy aztán ez az ókori névtelen életrajzírónak köszönhető, avagy a középkori kódexmásolóknak, akiről szintén nem rendelkezünk kellő információval, nem tudni. Scrinarius legalábbis nem árult el többet, csupán csak utalt rá, hogy a szövegnek van néhány töredéke a palimpszesztuson, melyeket a többszöri levakarás és átírás miatt szinte lehetetlen kibetűzni. Ő azonban megpróbálkozott egy rekonstrukcióval, de az eredmény annyira meglepte, olyannyira ellentmondott minden eddigi tudásának, hogy fél a tudományos közélet elé kiállni vele, s bizonyos egyházi körök bosszújától is tart. Azt sem győzi hangsúlyozni, hogy értelmezése igencsak ingatag lábakon áll, ezért egyelőre lezárja és lepecsételi a szövegkorpuszt, átadja Kelemennek megőrzésre, amíg a helyzet olyanná nem válik, hogy mások is belepillanthassanak. Esetleg ő maga is új következtetésekre juthat, mivel a kutakodást természetesen nem hagyja abba.

Kelemen elrejtette hát gondosan a csomagot, bezárta egy maga készítette dobozba, s levitte a pincébe, ahol senki sem akadhat rá. Türelmesen várta, történik-e valami, lesznek-e újabb fejlemények, kiderülnek-e esetleg további részletek. De hiába várt, barátja úgy tíz éve egyszer sem hozta szóba a dolgot.

Lassacskán teljesen feledésbe merült az egész.

A hullámvás szép lassan elcsitult, a háló felszakadozott.

Csak a szünet nélküli dudálás és duruzsolás maradt meg.

Scrinarius végre betoppant az üzletbe a szemfedővel. Kitűnő munka, ismerte el Kelemen, s a kábulatból felocsúdvá végigtekintett a hímzett ábrákon. Igen, a madarak, apád biztos örülne, ha látná és hallaná őket. Különösen a fülemülét találta jól sikerültnek, emlékezett rá, az öreg mennyire szerette az énekét, de a búbos banka is szinte élt és mozgott a lenvászonon. Most te figyelj ide, mondta fellelkessedve, s előhúzta a gondos kivitelezésű ládikót. Scrinarius az egyik ámulatból a másikba esett,

mikor a próféta igen élethűen és nagy átéléssel kivésett alakját figyelgette, és elégedetten szorongatta barátja kezét. Forgatta a ládát jobbra-balra, nézegette alulról-felülről, végül meg kellett állapítania, hogy az épp olyan, amilyenről titokban ábrándozott.

Nagyon köszönöm neked, írta rá a cetlire, igazán nem tudom, mivel hálálhatnám meg. Kelemen azzal hárította el a dolgot, hogy hagyja csak, mert úgymond, ez így természetes. Meg egyébként is.

Lassan szedelőzködniük kellett, közeledett a temetés időpontja, s volt még néhány tennivalójuk a ravatalozóban. Scrinarius ugyanis azt eszelte ki, hogy apját koporsóban, a szemfedővel együtt temetteti el, ám másnap, a sírásókkal történt előzetes megbeszélés szerint, titokban kihantolják a tetemet, és elszállítják a krematóriumba. Majd a hamvakat az urnába, azt pedig a ládába helyezik, végül így eresztik le a sírba. Mert valahogy biztonságosabbnak érezte. Úgy gondolta, a tűztől megtisztul a halott, teste hamuvá és füstté lesz, mely felszáll az égbe. Nem úgy a földtől, a sáros és nyirkos, zsíros és kövér földtől, mely teli van élettel, nyüzsgő férgekkel, ázálékokkal, mikroorganizmusokkal. Mely szörnyűséges fekély és dögvész táptalaja, ahonnan minduntalan kitenyészik valami újabb rettenet.

Kelemen kissé oldalvást, hátul állt a szertartás alatt, onnan figyelte az eseményeket. Hallotta, hogy a népes gyászoló tömeg előtt a pap kenetteljesen elmondja az ilyenkor szokásos hazugságokat, s ájtatosan kántálni kezd valamilyen éneket. Arra gondolt, gyerekkorában milyen sokszor képzelte el, hogy meghalnak a szülei, és ő ott marad árván. Szépen kiszínezte a történetet, végiggondolta, mit mond majd a barátainak, hogyan fogadja a részvétnyilvánításokat. Sajnálta ilyenkor kicsit magát, ám büszke is volt, milyen rezenéstelen arccal tűri a sorscsapásokat. Később persze rettenetes lelkipurdalása és büntudata lett. Mintha szülei halálát kívánta volna, szörnyen szégyellte, hogy ilyen egyáltalán eszébe juthat. De bárhogya is akarta, nem tudta elhessegetni magától a gondolatot, az mindig újra és újra befészkelte magát a fejébe, belopódzott a szívébe, s ő annál több részletet talált ki, annál inkább élethűen festette le magában az egészet, minél gyalázatosabban érezte magát közben. Egyszer már majdnem előadta hazugságait kedvenc tanárnőjének az iskolában, de végül az utolsó pillanatban visszariadt ettől. Szüleinek persze egy szót sem szólt, de néhány hétig mintagyerekként viselkedett otthon, olyan volt, akár egy kisangyal, azok nem is tudták mire vélni a dolgot. Aztán kezdődött minden előlről.

Szorongott még kissé, mikor a temetési menet komótosan elindult. Családtagok elől, rokonság, barátok, kollégák a nyomukban. A pap az élen haladt, ügyes és gyors kis kézjelekkel utasította a gyászhuszárokat, merre kell menniük, mit kell csinálniuk, hova tegyék a koporsót. Miután odaértek, a sírt körülállta a tömeg, néhány további beszéd következett, kollégák méltatták, tanítványok tisztelegtek előtte, még a kórus is előadott valami produkciót, de ezekre már nem tudott figyelni. Mert mialatt a szertartás a végéhez közeledett, ő már azon törte a fejét, vajon mindenki szétszéled, megy, amerre lát, avagy mégis beülnek majd inni valamit a *Búfelejtő* névre hallgató kisvendéglőbe, melyet elmés módon épp a temetővel szemben nyitottak.

Ezalatt már minden készen állt arra, hogy az elhunyt testét végre elföldeljék. A koporsó leeresztve, az ásók még a földkupacokba szűrva. Azonban hirtelen mozgolódásra lett figyelmes. Valami zavar támadhatott, mert az emberek nyakukat nyújtogatták, kapkodva sugdolóztak össze-vissza. Néhányan a fejüket ingatták neheztelve, volt olyan is, aki a szívéhez kapott. Jézusmária, hallatszott fojtott hangon innen-onnan, és Kelemen igyekezett közelebb férkőzni a sírhoz. Ott már valóságos tülekedés jött létre, mindenki lökdösődni kezdett, taszigálták egymást, szerettek volna látni valamit az előttük állóktól. Mikor nagy nehezen átvágta magát a morajló tömegben, barátját pillantotta meg középen. Ott állt anyaszült meztelenül a verem mellett, holmija széjjeldobálva. S míg a körülötte állók megpróbálták lefogni, és sebtében valami ruhát adni rá, mely legalább a szemérmét eltakarja, ő hirtelen kiszabadította magát, és a sír széléhez lépett. Két kézzel a szájához nyúlt, ajkait felülről és alulról lassan szétfeszítette. Mélyről, nagyon mélyről üvöltötte az elképedt gyászoló tömegbe:

Aki meg akarja hallani, az hallja meg! Gyilkos vagyok!

Ájultan hanyatlott ezután a sírba, a koporsó fedelét szörnyű reccsenéssel törte át. A döbönt csendben ekkor odaugrottak néhányan a gyülekezetből, behajoltak, megragadták, s karjait lefejtve

a tetemről, kiráncigálták a szerencsétlent. Miközben így támogatták és egyúttal fogták is erősen, ő még odakiáltott feléje: A corpus, a pecsét!

Kelemen az asztalnál ül. Fáradtnak látszik, az elmúlt hónapok alaposan megviselték. Scrinariust azóta is bent tartják az intézetben, ahová a temetőből vitték egyenesen. Ül egy sarokban, és szünet nélkül beszél. De annyira gyorsan, hadarva, annyira összefüggéstelenül, hogy jóformán semmit sem lehet érteni belőle. Ha végre a kimerültségtől eldől, néhány órát alszik édesdeden, ám utána mindig újakezdi. Csak nagy nehezen tudnak időnként beleerőltetni néhány falatot, kis folyadékot belédiktálni valami cumiszerűségből. Megállás nélkül mondja a magáét, alig vesz levegőt közben, folyton meséli a történetet, amit senki nem bír követni. Állítólag nem is az anyanyelvén, hanem valamilyen ismeretlen nyelven, de ezeket az információkat nem merik megerősíteni. Próbálták már diktafonra is felvenni, majd lassítva lejátszani, hátha megtudnak valamit. Ám a felvételen legnagyobb meglepetésükre mindig ugyanazt hallják, mintha mindig csak egy szót hajtogatna, egyetlen nevet ismételve.

Secundus.

Ennyit tudnak csupán lejegyezni, és tanácstalanul állnak felette.

Kelemen minden áldott nap meglátogatja, bemegy hozzá, visz neki valamit, meglepi őt ezzel-azzal. Az elolvasa, szeretetteli arckifejezéssel ránevet, és biztatóan bólogat. De a beszédet akkor sem hagyja abba egy pillanatra sem. A cetliket elutasítja, mosolyog boldogan, s közben beszél, beszél, széleseben, egyfolytában, érthetetlenül.

Nem lehet vele szót váltani, némább, mint valaha.

Végül Kelemen egy idő után hazamegy, odaül a konyhaasztalhoz, és lehallgatja felvételt. Semmi. Mindig csak ugyanaz.

Most is az asztalnál ül már egy ideje. Hullámszik, ringatózik, hintázik egyre a széken, rossz szokás.

Mégis, mintha végre megértene valamit. Hirtelen kikapcsolja a diktafont, elteszi a fiókba. Aztán fogja magát, felöltözik, lesiet a pincébe. Előhúzza a pókhálóval átszőtt dobozt, kiveszi a csomagot, leporolja, és felviszi a lakásba. Ott feltöri a pecsétet, kibontja a papírköteget és kiteríti a lapokat. Olvasni kezdi, sietve átfutja az ismert részeket, szeme lázasan keres valamit. Az utolsó lapon végül megtalálja:

„Secundus persze egész éjjel nem nyúlt hozzá, csak aludt mellette nyugodtan. Reggel, hogy az asszony kérdőre vonta, felfedte előtte kilétét, és elárulta a teljes igazságot. Mikor anyja ezt meghallotta, azon nyomban kirohant onnan, és a másik szobában felakasztotta magát.”

Scrinarius, a fordító és közreadó megjegyzése:

„A töredékek alapján minden valószínűség szerint Secundus ezután végleg eltávozott hazájából, s fogadalmat tett, hogy soha életében nem szólal meg. Ezt még akkor sem szegte meg, mikor a császár kínvallatásnak vetette alá, s hogy próbára tegye, a vesztőhelyre vitette. Úgy tűnik, élete során csak egyetlenegyszer ingott meg, mikor egy ismeretlen öregemberrel találkozott, s az elmesélte neki, hogy egykor ismerte az anyját, s annak nővérét is. Secundusra nézett, szemében fájdalom volt és keserűség. Azt hazudtam neki, hogy anyád meghalt, mondta az aggastyán. Majd erővel magamévá tettem, kivágtam a nyelvét, hogy ne mesélhesse el senkinek, anyád így soha nem tudta meg az igazságot. Elhagytam aztán még a te születésed előtt, fertelmes bűnben éltem, mint mindannyian. Most vezekelve járom a világot, rettegve eszem a kiszabott kenyeret, mi emberi ürüléken sült meg, szorongva iszom a kimért vizet, melyben tisztátalan állatok úszkáltak. De a pusztában mégis utolért az Ő hatalma. Rám tette kezét, s fölöttem van azóta is. Beszélnem kell egyfolytában, míg szorongatásaim ideje le nem telik. Ezt mondta nékem az Úr.

Beszélnem kell, bár nem akarok.

Secundus némán figyelte az öregembert. Nem szólt egy árva szót sem, csak görcsösen szorította tovább szájában az aranytűt, mit halott anyja hajából húzott ki. Rajzolt még valamit a porba, majd csendben

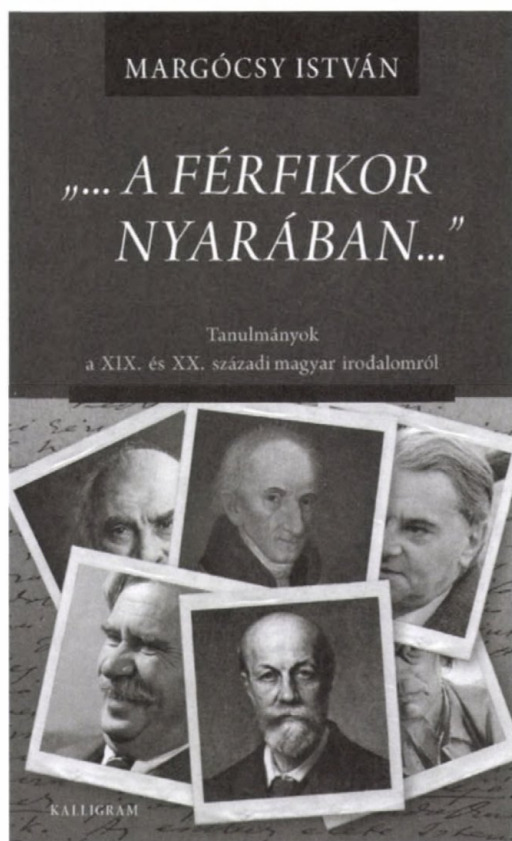

eltávozott. Élete hátralévő részében a világban bolyongott, de az emberek társaságát kerülte. Fogadalmát mindvégig megtartotta, s így is halt meg az Úr százharmincnyolcadik esztendejében, a kettőszázhuszonkilencedik olimpiász idején. A Kegyes Istennők ligetében nyelte el a föld, teste nyomtalanul eltűnt, sírhelye nem található.”

Kelemen még mindig ott ül a konyhaasztalnál, néz maga elé. Nem nagyon hisz a szemének. Összehajtogatja a papírokat, egybefűzi, becsomagolja gondosan, majd a tűzbe veti az egészet. A tűz lángjai felcsapnak, arcán érzi a forróságot, a lángnyelvek mohón nyaldossák a kéziratköteget.

Mert valóban nincs még itt az ideje. Aztán visszaül, megszállottan írni kezd, könnyű kézzel, hihetetlenül gyorsan. Valamivel csak meg kell lepnie őt legközelebb is. Hogy nevéssen, bólogasson hosszasan, beszéljen egyfolytában.

Már soha többé ne hagyja abba.

Szeretettel ajánljuk
a 2000 szerkesztőjének
nemrégiben
megjelent könyvét!

E kötet húsz év irodalomtörténeti dolgozataiból válogat – a tanulmányok a 19. és 20. század néhány jelentős szereplőjének enigmatikus műveit elemzik, valamint történeti megítélésüknek folyamatát és problémáit próbálják megvilágítani, s a mai olvasó számára is elérhetővé tenni.

Kalligram, 480 oldal, 3200 Ft